

D·N
30/5 1948

De ryska motiven

Den ryska statsledningens politik är aggressiv och inriktad på erövringar, det erkänns av alla utom kommunisterna, som kallar erövringen befrielse. Men debatten om motiven för denna politik företer skilda meningar, och vissa av dessa meningar är snarast försvar för den ryska handlingslinjen. Behovet av att finna lugnande och tilltalande förklaringar firar triumfer, här som i andra fall berörande Ryssland.

Till dessa förklaringar hör tanken att det kommunistiska Ryssland endast fullföljer tsardömet politik. Regimerna växlar, expansionstendensen är permanent. Sätillvida är denna synpunkt ägnad att ställa den ryska politiken i en angenäm dager som det tsaristiska Rysslands erövringslust hade jämförelsevis begränsade syften; i varje fall var det icke fråga om en världserövring. Parallellt är emellertid föga upplysande. Det är en självfallen konsekvens av stabila faktorer att den ryska expansionen i första hand har samma konkreta mål som för femtio eller hundra år sedan. Rysslands läge är i huvudsak detsamma, och därav bestäms aggressionens inriktning; Dardanellerna, Persien, Indien, Manchuriet, Finland och Baltikum är, för att nämna några exempel, närliggande mål nu som förr. Panslavismen tjänstgör likaledes som stämningsskapande faktor eller åtminstone som argument i propagandan; även på denna punkt är situationen väsentligen oförändrad. Men det är framför allt olikheterna mellan tsarernas och Stalins Ryssland som är betydelsefulla. De framgår klarast därav att dagens Ryssland i så gott som varje stat i världen håller en femte kolonn, vars verksamhet går ut på att skapa missnöje mot det egna landet och att göra folket moget för en omvälvning som i realiteten är likställd med en rysk erövring.

Rysslands handlande bestäms av fruktan, av misstänksamhet, det erövrar blott till självförsvaret — så lyder en annan lugnande tolkning. Och den förbindes gärna med påståendet att farhågorna och misstänksamheten är befogade, eftersom västmakterna efter förra världskriget gjorde försök att slå ned den bolsjevikiska regimen. Ge Ryssland säkerhet mot anfall, så går resonnementet, och de ryska maktvarnarna skall verka för avspänning och samförstånd.

Hänvisningarna till västmakternas interventionsförsök i Ryssland 1918 — 1920 utgår ofta, det bör först understrykas, från total okunnighet om saken. Den politik som segrarna i världskriget under dessa år förde mot Ryssland kan i mycket kritiserars. Men den byggde på två förhållanden som ofta glöms bort eller skjuts undan i debatten. Dels var bolsjevikrevolutionen en kupp, utförd av en minoritet i en stat som redan slagit in på demokratiska banor; dess karaktär klarläggs bäst av att Lenin i början av år 1918 skickade hem den folkvalda konstituerande församlingen därför att dess majoritet stod på folkstyrelsens grund och var fiendlig mot den kommunistiska diktaturen. Kommunismen var inte det ryska folkets val — lika litet som fascismen var det italienska eller nazismen det tyska folkets — och västmakterna kunde därför med allt skäl säga sig företräda demokratin mot despotin. Dels förkunnade de ryska maktvarnarna att de kämpade för en världsrevolution; på de kommunistiska partikongresserna omkring 1920 förutsades att Europa inom ett par år skulle vara bolsjeviserat. Inför dessa direkta hotelser kunde västmakterna känna sig handla i direkt självförsvaret.

Under mellankrigsperioden var situationen i stort sett densamma. Den ryska statsledningens erövringstendenser framträdde inte i krigshandlingar, men väl i kuppöversök och propaganda. I Estland, i Bulgarien, i Tyskland, i Indien, i Kina och på många andra håll sökte Ryssland å ena sidan genom stöd åt revolutionära riktningar bereda vägen för sitt eget välde, å andra sidan undergräva västmakternas inflytande. Skillnaden mellan rysk politik då och nu är blott att makten vuxit och att den öppna expansionen därför till en del trätt i stället för stämplingarna och de isolerade revolterna. Intet är därför mera orimligt än när den ryska politiken av i dag betecknas som en reaktion mot västerns politik på 1920- och 1930-talen. Och lika orimligt är det när rysk fasthet mot nazismen kontrasteras mot västmakternas tveksamhet; ännu i början av 1930-talet understödde de tyska kommunisterna på ryska order Hitler och bekämpade socialdemokraterna — liksom kommunisterna i hela världen tio år senare angrep England och krävde fredlig uppgörelse med nazismen.

Men låt oss återgå till den allmänna tanken att Ryssland erövrar för att försvara sig, att det undertrycker det ena folket efter det andra av ren självbevarelsedrift, av fruktan och misstänksamhet. Naturligtvis kan saken uttryckas på det sättet. En människa som förtrycker andra känner sig handla i självförsvaret mot ett

hotande förtryck och ser i sin omgivning idel fiender; det förhåller sig på samma sätt med en statsledning. Då Frankrike efter den stora revolutionen vunnit sin "naturliga" gräns, Rhengränsen, befanns det snart att man också behövde bastioner, utposter, glaciser för att kunna försvara denna gräns — och erövringarna fortsatte. Franska historiker har på ett lysande sätt klarlagt att Napoleon erövrade halva Europa och angrep den andra hälften uteslutande av fruktan och misstänksamhet. Då han besegrat en stat var han rädd för en annan, och skrällen drev honom till slut att tåga till Moskva. Historien är fylld av dylika i panik handlande världserövrare.

Och visst har de rätt. En stat kan inte känna sig alldeles trygg förrän den blivit herre över världen; den säkra och naturliga gränsen nås först med planetens erövring. För en despotisk statsledning, van att i varje fritt ord inom det egna landet se ett hot, är denna sanning klarare än för andra, och despoten har större möjlighet att dra konsekvenserna. Det värsta är att denna "sanning" blir allt väsentligare ju ivrigare man verkar i dess tjänst. Varje undertryckt folk blir ett hot som måste betingas, de återstående fria folken blir rädda, förbereder motstånd, växer till en fara, som det gäller att avvärja. Den enskilde som är misstänksam blir småningom hatad och får allt starkare skäl till misstänksamhet, statsledningen som erövrar för att nå trygghet frambesvärjer det motstånd som den vill undanröja. Så fortsattes jakten efter säkerhet — genom erövringar, förtryck, slaveri. Och i grunden kan inte lugnet vinnas, ty även i en värld av slavar förblir despoten rädd och misstänksam.

Nej, den tankegången kan inte begagnas som en förklaring av den ryska politiken mera än för varje erövringspolitik. Tvärtom. Den enkla sanningen är att sannolikt aldrig någon despoti i världen mötts med sådan vilja till samförstånd, med sådan universell fredsönskan som den ryska despotin efter det andra världskrigets slut. Däröfver kan inte heller den ryska statsledningen vara okunnig, med mindre dess syn helt fördunklas av ideologiska felperspektiv.

Därmed är vi framme vid det moment i den ryska politiken som ryssarna själva alltid framhäver men som andra folk har svårt att förstå och värdesätta. Den sedan trettio år förkunnade, och ensamt förkunnade, föreställningen att Ryssland är förtruppen i det godas anfall på det onda, i kommunismens aktion mot kapitalismen, blir en central faktor i rysk politik. Enligt densamma blir alla medel tillättna, alla stater utanför östblocket öppna eller hemliga

30/5

fiender. Även om denna föreställning icke hyses av de maktägande — vilket undandrar sig varje bedömande — är den dock den myt som utgör grundvalen för deras välde, för det inre förtrycket, för isoleringen, för den totala maktkoncentrationen hos ett fåtal. Ett förtroendefullt samarbete med andra blir omöjligt därför att det i och för sig ter sig

30/5

som ett hot mot despotin inom det egna landet. Järnridån är inte någon teatersak, som de härskande kan dra upp eller ner efter behag, utan en nödvändighet för bevarandet av deras makt. Det är själva despotin som sådan som utgör ledmotivet i den ryska utrikespolitiken, och endast med dess mildrande eller avskaffande är en principiell omläggning av denna politik tänkbar.

Den ryska ambassaden har medverkat till

att några baltiska pojkar i 14—15-årsåldern utan sina föräldrars vetskap avrest till det Ryssland som enligt en absurd officiell terminologi sedan några år är deras fosterland. Detta övergrepp går helt i stil med de metoder som praktiseras i Ryssland och dess lydländer. Att man icke har förstånd att undvika dylika åtgärder i andra länder är förbluffande. Det måste emellertid betänkas att de från rysk synpunkt ter sig naturliga och att underordnade tjänstemän är dresserade till att icke utöva självständigt omdöme. Antagligen anser man sig på ryska legationen vara förtjänt av statsledningens välvilja genom detta barnaröv, vilket från andra människors synpunkt är lika dumt som upprörande. Svenska ämbetsmän har skött sig dåligt: av allt att döma föreligger ett upprörande exempel på slentrianmässig behandling av ett ärende som kräver vaksamhet och omtanke.